

УДК 343.13

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.4.13>

НАПРАВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ З ОДНОГО СУДУ ДО ІНШОГО В США

Карандась М.В.,
студент факультету прокуратури
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

Карандась М.В. Направлення кримінального провадження з одного суду до іншого в США.

Стаття присвячена дослідженню регулювання направлення кримінального провадження з одного суду до в Сполучених Штатах Америки, а саме за федеральним законодавством та законодавством окремих штатів. Так, у статті вказано на окремі положення Федеральних правил кримінального процесу (судочинства) Сполучених Штатів Америки. Проаналізовано судову практику окружних та апеляційних судів з зазначеного питання та звернено увагу найвизначніші судові справи, які розкривають особливості використання інституту направлення кримінального провадження у окремих штатах. Розглянуто питання впливу розголосу справи у засобах масової інформації на вирішення справи колегією присяжних та вплив громадської думки на призначення покарання й визнання обвинуваченого винним у вчиненні кримінального правопорушення. Висунувано те, що суд може погодитися на зміну підсудності кримінального провадження, коли справа набуває широкого розголосу серед жителів округу й може вплинути на об'єктивність присяжних або, коли характер й мета вчиненого кримінального правопорушення робить справу сенсаційною та загальновідомою для населення. Також справа може бути направлена до іншого суду для зручності проведення судового розгляду чи, коли обвинувачений є відомою особистістю для жителів округу або суддя плакає упередження щодо підсудного та подробиць вчиненого злочину.

Також, окрема увага приділена етичним питанням, що виникають у процесі направлення справи. Наприклад, як судді США мають впоратися з упередженнями або як вони можуть гарантувати об'єктивність судового розгляду в умовах суспільного тиску та резонансу.

Крім того, висвітлено напрацювання науковців та практиків з охарактеризованої тематики. Так, у аналізованих роботах вказано на те, що клопотання про зміну місця розгляду провадження рідко задовольняються навіть у найгучніших справах та у деяких випадках зміна місця розгляду справи може фактично призвести до судового розгляду справи в більш вороже налаштованому до обвинуваченого окрузі, ніж у окрузі, де ймовірно сталося кримінальне правопорушення через соціальні особливості такого округу.

В цілому стаття може стати важливим внеском у розуміння, наскільки важливим є баланс між правом на справедливий судовий розгляд та впливом суспільства на судову систему.

Ключові слова: суд, провадження, правила, клопотання, розгляд.

Karandas M.V. Transfer of criminal proceedings from one court to another in the USA.

The article is devoted to the study of the regulation of referral of criminal proceedings from one court to the United States of America, namely under federal legislation and the legislation of individual states. Thus, the article refers to certain provisions of the Federal Rules of Criminal Procedure (Judiciary) of the United States of America. The judicial practice of district and appellate courts on the specified issue was analyzed and attention was drawn to the most significant court cases that reveal the peculiarities of the use of the institution of referral of criminal proceedings in individual states. The issue of the influence of publicizing the case in the mass media on the resolution of the case by the jury and the influence of public opinion on sentencing and finding the accused guilty of a criminal offense was considered. It was concluded that the court may agree to a change of jurisdiction when the case becomes widely publicized among the residents of the district and may affect the objectivity of the jury or the nature and purpose

of the committed criminal offense makes the case sensational, or for the convenience of conducting the trial, or when the accused is a well-known person to the residents of the district, or the judge harbors prejudices about the defendant, the details of the crime or other factors.

Also, special attention is paid to ethical issues that arise in the process of referral. For example, how US judges should deal with bias or how they can guarantee the objectivity of judicial proceedings in conditions of public pressure and resonance.

In addition, the work of scientists and practitioners on the described topic is highlighted. Thus, in the analyzed works, it is shown that motions to change the venue of proceedings are effectively satisfied even in the most high-profile cases, and in some cases, a change of venue may actually lead to a trial more favorable to the accused district than in the district where the criminal offense is likely to have occurred due to the social characteristics of such district.

In general, the article can be an important contribution to understanding how important is the balance between the right to a fair trial and the influence of society on the judicial system.

Key words: court, proceedings, rules, petition, review.

Постановка проблеми. Зміна підсудності справ є важливим інструментом для забезпечення прав людини під час кримінального провадження, наприклад, права на швидкий розгляд справи, права на захист. Зазначений інститут наявний у правових систем майже кожної країни світу, водночас питання направлення кримінального провадження, як і застосування вказаного інституту в цілому, не було предметом активного дослідження вітчизняних науковців. Так, зустрічаються поодинокі статті, які стосуються використання інституту направлення кримінального провадження за національним кримінальним процесуальним законом, разом із тим, дослідження питання реалізації вказаного інституту в зарубіжному законодавстві взагалі не приділено уваги. У попередніх статтях нами висвітлено питання щодо передачі кримінального провадження з одного суду до іншого в Україні [1] та в зарубіжних країнах [2], але досвід Сполучених Штатах Америки (далі – США) потребував більш детального вивчення, і попередньою статтею охоплений не був. Тож нинішня наша стаття направлена на більш детальний розгляд використання зазначеного інституту у США, що і є **метою** нашого дослідження.

Стан дослідження. Вивченню окресленої тематики та досягнення поставленої мети неможливе без звернення до вже наявних напрацювань науковців та практиків, які у своїх роботах аналізують зміну місця розгляду кримінальної справи у США. Зазначимо, що вивченню питання направлення кримінального провадження з одного суду до іншого приділяли увагу Майкл А. Сантіваскі, Дейл Д. Міллер, Браян А. Макінтайр, Еван Т. Барр, Х. Майкл Стейнберг.

Виклад основного матеріалу. Законодавство США має велике нагромадження нормативно-правових актів як на загальнодержавному рівні, так і на рівні кожного штату. У ньому співіснують практично на «паритетних началах» федеральна правова система і система штатів (так званий «правовий дуалізм»). Федеральне кримінально-процесуальне, як і все американське, право становить сукупність норм як писаного, так і неписаного права [3, с. 241]. Ускладнює застосування будь-якої норми чи правила у США той факт, що кожний штат має своє кримінальне та кримінально-процесуальне законодавство. У зв'язку із цим, виникають суттєві розбіжності правового регулювання федерального кримінального процесу та кримінальної процедури штатів [4, с. 48]. Так, законодавчі органи штатів приймають кримінальне законодавство цього штату, виконання якого забезпечують прокурори штатів та округів та відповідно до яких справи слухаються у місцевих судах та судових інстанціях на рівні штату, а покарання, призначені вказаними судами, відбуваються у в'язницях штатів або у місцевих в'язницях. У свою чергу, Конгрес США приймає федеральні кримінальні закони, за якими правоохоронні заходи, судові переслідування, винесення вироку та виконання покарання здійснюються федеральними правоохоронними органами, обвинувачами, судами, в'язницями та системами умовного покарання та дострокового звільнення.

Питання процедурного регулювання кримінального судочинства на федеральному рівні вирішуються завдяки Федеральним правилам кримінального процесу (судочинства) США, які регулюють процедури, що застосовуються у кримінальних справах у федеральній судовій системі США [5]. Ці правила були встановлені для забезпечення справедливого та ефективного здійснення правосуддя у федеральних кримінальних провадженнях. Федеральні правила кримінального процесу (судочинства) США вперше були прийняті Верховним судом у 1944 році і з тих пір зазнали змін, щоб адаптуватися до вимог часу. Так, основною метою зазначеного нормативно-правового акту є

забезпечення справедливого вирішення кожного кримінального провадження. Зазначені правила спрямовані на сприяння простоті процедури, справедливості в управлінні та усунення непотрібних витрат і затримок. Ці принципи мають важливе значення для захисту прав та інтересів осіб, обвинувачених у вчиненні кримінальних правопорушень.

Федеральні правила кримінального процесу (судочинства) США охоплюють різні стадії кримінальної справи, починаючи від початкового розслідування до судового розгляду, винесення вироку та оскарження. Вказаний звід правил забезпечує захист прав обвинуваченого, закріплених у Конституції США, протягом усього процесу. Наприклад, правила 4, 5, 6 захищають осіб від необґрунтованих обшуків і конфіскацій, забезпечують право не свідчити проти себе, гарантують право на захисника.

У Федеральних правилах кримінального процесу (судочинства) США стверджується на важливості належної правової процедури, рівного ставлення та захисту конституційних прав. Так, гарантується, що підсудні будуть поінформовані про висунуті проти них звинувачення, мати доступ до відповідних доказів та їм буде надана можливість ознайомлення зі своєю справою. Встановлюючи правила для ордерів на арешт, явки з повинною та умов звільнення під заставу, зазначені правила забезпечують дотримання прав обвинувачених із самого початку кримінального процесу.

Глава 5 Федеральних правил кримінального процесу (судочинства) США забезпечує право сторін кримінального провадження на зміну підсудності справ. Так, відповідно до правила 20 зазначеного Закону, яке регламентує передачу кримінального провадження для визнання вини та винесення вироку, обвинувачення може бути передано з округу, де обвинувальний акт очікує на розгляд, або з якого було видано ордер на арешт, до округу, де підсудний заарештований, утримується або перебуває, за умов, що обвинувачений письмово заявляє про бажання визнати себе винним або відмовитися від судового розгляду в окрузі, де розглядається обвинувальний акт, і прокурори США в обох округах письмово погодилися на передачу справи. Водночас, якщо підсудний не визнає себе винним після того, як справу було передано згідно з правилом зазначеної статті, секретар має повернути обвинувальний акт та документи до суду, де розпочалося обвинувачення, і цей суд має відновити провадження. До того ж слід зазначити, що заява підсудного про те, що він бажав визнати себе винним або *nolo contendere* («не визнаю вини, але і не заперечую»), не є прийнятною в будь-якому цивільному чи кримінальному провадженні проти нього. Окремо варто зазначити, що заява *Nolo contendere* означає, що підсудний каже: «Я не оскаржую висунуті проти мене звинувачення. Я не намагатимуся ні доводити свою невинуватість, ні спростовувати свою провину». У певних ситуаціях визнання провини *Nolo contendere* може привести до більш сприятливого для сторони захисту результату, ніж звичайне визнання вини – *Guilty Plea*, оскільки таке визнання не може бути використано проти відповідача в іншій справі чи за іншими обвинуваченнями [6].

Як вказує Майкл А. Сантіваскі, обвинувачений у кримінальному провадженні може звернутися до суду з клопотанням про зміну місця розгляду справи на тій підставі, що справедливий і неупереджений судовий розгляд не може бути проведений у місці, де висунуто звинувачення. Особа, щодо якої висунуто обвинувачення, зазвичай стверджує, що справедливий судовий розгляд неможливий через значну кількість досудового розголосу в місцевості, де сталося правопорушення, водночас тягар доведення лежить на підсудному, оскільки сторона, яка хоче змінити місце розгляду справи має довести, що досудова публічність унеможливило справедливий суд. Так, рішення про задоволення чи відхилення клопотання про зміну місця розгляду справи залежить від суду першої інстанції [7].

Слід зазначити, що правом на зміну підсудності можуть скористатися неповнолітні, які за версією обвинувачення скоїли кримінальне правопорушення у одному окрузі, а заарештовані були в іншому. Так, неповнолітні обвинувачені можуть погодитися на розгляд справи в окрузі, де вони були заарештовані, за умов, якщо кримінальне правопорушення, яке було скоєне в іншому окрузі, не карається смертною карою або довічним ув'язненням у окрузі, де неповнолітній обвинувачений заарештований; або, коли адвокат порадив неповнолітньому погодитися на розгляд справи у іншому окрузі; суд поінформував неповнолітнього про його права, включаючи право на повернення до округу, де ймовірно було скоєно правопорушення, і про наслідки відмови від цих прав; неповнолітній, отримавши від суду інформацію про права, дає письмову згоду на розгляд справи в окрузі, де він заарештований та утримується; прокурори США в обох округах письмово схвалили передачу; суд, якому буде направлено справу, схвалює направлення такого кримінального провадження.

Крім того, правило 20 Федеральних правил кримінального процесу (судочинства) США визначає обов'язки секретаря суду щодо передачі кримінального провадження у інший суд. Так, отримавши заяву обвинуваченого та необхідні дозволи, службовець, у якого знаходиться обвинувальний акт, інформація чи скарга, повинен надіслати справу або завірнену копію секретарю суду, до якого передається справа.

У аспекті розгляду застосування правила 20 Федеральних правил кримінального процесу (судочинства) США слід звернути увагу на рішення Апеляційного суду США сьомого округу від 07 липня 1969 року у справі *Snowden v. Smith*, де суд, відмовляючи у задоволенні вимог апелянта, вказав, що коли особа дає згоду на передачу справи згідно з правилом 20 Федеральних правил кримінального процесу (судочинства) США, вона заявляє, що бажає визнати себе винною, і відмовляється від свого права бути судимою в окрузі, де вона вчинила кримінальне правопорушення та, де було складено обвинувальний акт. Обвинувачений Сноуден стверджував, що, оскільки він не був представлений захисником, коли відмовлявся від права на розгляд своєї справи, його відмова не була зроблена добровільно та з розумінням наслідків, і тому його вирок має бути скасовано. Водночас апеляційний суд звернув увагу, що відмова, зроблена шляхом підписання згоди за правилом 20 Федеральних правил кримінального процесу (судочинства) США, може бути скасована, коли підсудний постає перед судьєю для визнання провини та винесення вироку. Нормою, яка визначена у правилі 20 Федеральних правил кримінального процесу (судочинства) США, прямо дозволено обвинуваченому не визнавати себе винним, і в цьому випадку справа повертається до округу, який первісно розглядав справу, і у вказаній судовій інстанції проводиться судовий розгляд з початку [8].

Продовжуючи розгляд окресленої тематики, варто звернути увагу на правило 21 Федеральних правил кримінального процесу (судочинства) США, яким регламентовано передачу кримінальних проваджень під час судового розгляду із «загальних» підстав. Наприклад, однією з таких підстав є заяви обвинуваченого стосовно упередженості щодо нього під час розгляду справи. Так, за клопотанням обвинуваченого суд повинен передати провадження проти нього до іншого округу, якщо суд переконується, що в суді, який передає справу, існує настільки велика шкода щодо прав обвинуваченого, що підсудний не може отримати там справедливий і неупереджений судовий розгляд. Крім того, справа може бути передана для зручності. Наприклад, обвинувачений може звернутися з клопотанням до суду, й суд може перенести провадження або один або кілька пунктів обвинувачення проти цієї особи до іншого округу для зручності сторін, будь-якого потерпілого та свідків, а також в інтересах правосуддя.

У цьому аспекті слід навести думку Браяна А. Макінтайра та Евана Т. Барра, які вказують на справу Скілінга, яка є найважливішою справою за правилом 21 Федеральних правил кримінального процесу (судочинства) США за останній час. Вказана справа стосується судового переслідування Джеффри Скілінга, колишнього фінансового директора Enron. Так, на піку свого розвитку Enron була однією з найбільших компаній у США, принаймні за доходами. Ці вражаючі цифри були результатом бухгалтерських махінацій. Коли шахрайство було розкрито, компанія збанкрутувала. Тисячі працівників у районі Х'юстона, де була штаб-квартира компанії, втратили роботу та тисячі пенсійних рахунків, інвестованих в акції Enron. У Південному окрузі Техасу Д. Скілінгу було висунуто звинувачення у низці звинувачень у шахрайстві. Цікаво, що всій місцевій прокуратурі довелося відмовитися від участі у справі через зв'язки з Enron. У листопаді 2004 року Д. Скілінг просив змінити місце розгляду справи, стверджуючи, що вороже ставлення до нього в Х'юстоні та широкий розголос напередодні справи зробили потенційну групу присяжних упередженими. Окружний суд відхилив клопотання, і Д. Скілінг було засуджено. Після розгляду справи апеляційним судом, вирок щодо Д. Скілінга було залишено без змін. Крім того, апеляційний суд вказав, що гучність і негативний тон, викликаний крахом Enron, справді створили презумпцію упередженого ставлення присяжних, але це припущення було спростовано на основі того факту, що окружний суд провів ретельний процес відбору присяжних [9].

Слід вказати на те, що наукове опитування, проведене в 2013 році, показало, що з 1975 року на рівні окружного суду було подано лише десять успішних клопотань за правилом 21. Як вказує Х. Майкл Стейнберг, клопотання про зміну місця розгляду рідко задовольняються навіть у найгучніших справах. У деяких випадках зміна місця може фактично призвести до розгляду справи в більш вороже налаштованому до обвинуваченого окрузі, ніж у початковому окрузі, де ймовірно було скоєно кримінальне правопорушення.

Важливо зазначити, що клопотання про зміну підсудності справи може бути подано під час або до початку судового процесу або в будь-який інший час, визначений судом або згаданими правилами.

Слід звернути увагу також на норми права окремих штатів США, які регулюють питання направлення кримінального провадження. Так, у кримінально-процесуальних правилах Флориди вказано, що штат або обвинувачений можуть подати клопотання про зміну місця розгляду справи на тій підставі, що справедливий і неупереджений судовий розгляд не може бути проведений в окрузі, де розглядається справа, з будь-якої іншої причини, окрім інтересів і упередженості судді, що розглядає справу [10].

Також варто зазначити, що клопотання, згідно кримінально-процесуальних правил Флориди, має бути подано у письмовій формі та супроводжуватися письмовими свідченням заявника та двома або більше інших осіб, у яких викладаються факти, на яких ґрунтується подане клопотання та довідка адвоката про те, що клопотання зроблено сумлінно та з розумінням наслідків. До того ж клопотання про зміну місця розгляду справи подається не пізніше ніж за 10 днів до призначення справи до судового розгляду, якщо немає поважних причин неподання такого клопотання в цей строк.

Слід зазначити, що відповідно до кримінально-процесуальних правил Флориди суд розглядає письмові свідчення під присягою, подані всіма сторонами, й отримує докази щодо кожного факту, необхідного для його вирішення. Якщо суд задовольнить клопотання, він винесе розпорядження про направлення до суду, який має юрисдикцію розглядати таке правопорушення в іншому зручному окрузі, де може бути справедливий і неупереджений судовий розгляд.

Крім того, варто вказати, що суд, до якого направлено справу, переходить до судового розгляду та винесення рішення так, ніби справа до цього не розглядалася у первинному суді, тобто розглядає справу спочатку. Якщо необхідно мати будь-які з оригіналів клопотань або інших документів у цьому суді, суд, з якого передано справу, у будь-який час за заявою прокурора чи обвинуваченого передає такі документи чи клопотання через секретаря, водночас її завірена копія зберігається.

Окремо варто вказати на думку Дейла Д. Міллера, що у деяких штатах місцеві процесуальні кодекси дозволяють розглядати кримінальні справи присяжними, які проживають в округах, відмінних від того, у якому триває судовий розгляд. Така альтернативна процедура є сумісною з принципом об'єктивного судового розгляду, який забезпечує абсолютну справедливість у всіх кримінальних справах і не робить неефективним судовий розгляд [11].

У штаті Арізона вказане питання регулюють кримінально-процесуальні правила Арізони (Arizona Rules of Criminal Procedure). Відповідно до них сторона має право змінити місце судового розгляду на інший округ, якщо вона доведе, що суд не може провести справедливий і неупереджений судовий розгляд у цьому місці з будь-якої причини. Якщо підстави для зміни місця судового розгляду ґрунтуються на досудовій публічності, сторона, яка подала заяву, повинна довести, що поширення матеріалів, що завдають шкоди, ймовірно, призведе до того, що сторона буде позбавлена справедливого судового розгляду. Згідно з зазначеними правилами сторона, яка бажає змінити місце судового розгляду, повинна подати клопотання про це. До того ж клопотання має бути подано до судового розгляду, а у вищому суді – під час попереднього судового засідання [12].

У штаті Нью-Мексико, згідно з чинним законодавством, місце розгляду всіх цивільних і кримінальних справ має бути змінено за клопотанням на інший округ без винятків, якщо суддя зацікавлений у результаті справи або пов'язаний із будь-якою зі сторін, або коли сторона, яка вимагає зміни, подає у справі заяву під присягою від себе, свого клієнта чи адвоката, що вона вважає, що не може отримати справедливий судовий розгляд в окрузі, де розглядається справа, оскільки протилежна сторона має неправомірний вплив на свідомість жителів округу, жителі округу упереджено ставляться до обвинуваченого, наявні громадські хвилювання в окрузі щодо справи або пов'язаних із нею питань чи неупереджене журі не може бути запрошене в окрузі для розгляду справи, або з будь-якої іншої причини, зазначеної в заяві під присягою [13].

Слід зазначити, що у законодавстві США наявний окремий звід нормативно-правових актів – Єдиний кодекс військової юстиції, який регулює притягнення до кримінальної відповідальності військових й по суті є окремим кримінальним (матеріальним і процесуальним) кодексом [14]. Він включає багато злочинів, які караються згідно з цивільним (тобто не військовим) законодавством, наприклад, вбивство, зґвалтування, вживання наркотиків, крадіжка, керування автомобілем у нетверезому стані, але цей кодекс також передбачає відповідальність за поведінку, яка впливає на по-

рядок і дисципліну в армії. Ці військові кримінальні правопорушення включають, наприклад, такі правопорушення, як дезертирство, самовільна відсутність, неповага до начальника, невиконання наказів, невиконання обов'язків, неправомірне розпорядження військовим майном, перебування на службі в стані алкогольного сп'яніння, лихослів'я та поведінка, яка не відповідає офіцеру.

Щодо зміни підсудності справ, які розглядають військові суди, відповідно до Єдиного кодексу військової юстиції, то слід зазначити, що у рішенні Апеляційного суду США у справах збройних сил у справі *Chenoweth v Van Arsdall*, вказано, що конституційна вимога про те, що судовий розгляд злочину має відбуватися в окрузі, де було скоєно злочин, не поширюється на армію [15].

Крім того, варто виділити окремі причини, через які найбільше змінюється підсудність справ. Наприклад, «характер» правопорушення відноситься до особливого факту або аспекту злочину, який робить справу сенсаційною або іншим чином доводить її до свідомості суспільства. Так, можна стверджувати, що чим більш сенсаційним є зображення фактів справи, тим більша ймовірність того, що присяжні помітять, запам'ятають і будуть упередженими через розголос. У цьому аспекті слід взяти рішення у справі *Corona v. Superior Court of Sutter county* від 13 квітня 1972 року, де стверджувалось, що обвинувальний акт, поданий до Вищого суду округу Саттер, обвинувачував Хуана Вальєхо Корону у 25 вбивствах, водночас він не визнавав себе винним і домагався зміни місця розгляду справи, стверджуючи, що досудовий розголос завдав шкоди його праву на справедливий суд в окрузі Саттер. Суд першої інстанції відхилив клопотання, тому він просив, щоб апеляційний суд видав наказ про зміну місця розгляду справи на інший округ. Суд апеляційної інстанції погодився з такою позицією обвинуваченого та вказав, що розгляд справи за участю обвинуваченого Х. Корони стане сигналом для нового розголосу, адже члени присяжних округу Саттер визнають, що значна частина національної уваги зосереджена на їхній громаді через те, що двадцять п'ять вбивств відбулися там без хвилі громадської обізнаності; певною мірою репутація спільноти щодо миру та безпеки залежатиме від розгадки таємниці; місцеві присяжні, чутливі до репутації в суспільстві, відчуватимуть почуття участі в суспільстві, що виходить за межі їхньої суворой юридичної функції; існує небезпека, що подібні зовнішні чинники впливатимуть на судовий процес, незважаючи на чесні зусилля їх викоринити; масовий викид викривальної інформації в комерційних засобах масової інформації (далі – ЗМІ); потенційне втручання громадськості поза судовим процесом створили розумну ймовірність несправедливого судового розгляду в окрузі Саттер [16].

Також при вирішенні питання про зміну підсудності, суди США звертають увагу на ступінь висвітлення новин, який кількісно вимірюється такими елементами, як кількість газетних статей та електронне висвітлення, включаючи висвітлення на телебаченні, радіо та у мережі «Інтернет», наприклад, блоги та веб-вміст, розміщений правоохоронними та іншими урядовими установами. Чим ширше висвітлення новин, тим більша ймовірність зміни місця проведення. Однак, коли висвітлення новин настільки географічно поширене та всеосяжне по всьому штату, суддя може вирішити, що зміна місця проведення може не принести користі. Наприклад, серед жителів Оклахоми була дуже відома справа про вибух в Оклахома-Сіті, але набагато менша увага була прикута на справу Унабомбера, яку розглядали в Сакраменто [17; 18]. Характер висвітлення пов'язаний із якісним характером висвітлення, тобто чи є воно сенсаційним, неточним чи фактичним і більшою мірою з тим, чи продовжується висвітлення новин до моменту судового розгляду. Варто вказати також і на те, що суди при вирішенні питання про зміну підсудності звертають увагу на статус відповідача в громаді. Якщо є щось у підсудному, що робить його або її особливим об'єктом ворожості місцевої громади, місце розгляду, швидше за все, буде змінено. У справі *Williams v. Superior Court of Los Angeles County* обвинувачений був нерезидентом і афроамериканцем – лише 402 із 117 000 жителів округу були афроамериканцями, у справі *Frazier v. Superior Court of Santa Cruz County* було вказано, що в окрузі, де розглядалася справа, була широко поширена недовіра до хіпі. Також береться до уваги статус потерпілого в суспільстві. Очевидно, що статус потерпілого в суспільстві може розпалити громадські пристрасті проти підсудного, аргументуючи на користь зміни місця розгляду [19; 20]. Наприклад, у справі *Williams v. Superior Court of Los Angeles County* жертва була членом відомої родини з гарною репутацією, до того ж одним з доводів засудженого було те, що темношкірі особи в колегіях присяжних у Західному окрузі були недостатньо репрезентативними серед чорношкірого населення округу Лос-Анджелес. Обвинувачений домагався передачі справи або до Цен-

трального округу Лос-Анджелеса, або до Південно-Центрального округу в Комптоні, де можна було обґрунтовано очікувати, що на суді з'явиться більша кількість чорношкірих, водночас суд з такими доводами не погодився та вказав на те, що відповідач не надав необхідних доказів систематичної недостатньої репрезентації темношкірих громадян серед присяжних. Також суд зазначив, що обвинувачений, щоб встановити систематичне недопредставництво окремої групи, повинен довести, що представництво групи не є справедливим і розумним по відношенню до відсотка таких осіб, які проживають в радіусі 20 миль від цієї будівлі суду.

У зазначеному аспекті варто звернути увагу на справу *United States v. McVeigh*, 918 F. Supp. 1467 (W.D. Okla. 1996). Так, у 1995 році Тімоті Маквей був звинувачений у внутрішньому тероризмі через вчинений ним вибух у будівлі федерального офісу в Оклахома-Сіті, в результаті якого загинуло 168 осіб. Маквей та інші обвинувачені просили направити справу до Західного округу Оклахоми. Прокуратура (на чолі з Меріком Гарлендом) не заперечувала, а замість цього запропонувала перенести справу до Північного округу Оклахоми в Талсі. Таким чином, на розгляд суду постало питання про те, чи може бути альтернативним місцем розгляду інший округ у штаті Оклахома. Спочатку суд зазначив, що після нападу національні ЗМІ інтенсивно висвітлювали напад, у тому числі неодноразово транслювали драматичні картини зруйнованої будівлі федерального офісу та транспортування Маквея в кайданах у яскраво-помаранчевому тюремному одязі. Проте з часом суддя Матч зазначив, що з'явилися відмінності як в обсязі, так і в фокусі висвітлення ЗМІ в Оклахомі порівняно з національними новинами. Місцеві ЗМІ також акцентували увагу на тому, як держава об'єдналася перед обличчям трагедії в дусі громадянської єдності та гордості. Водночас зважаючи на серйозність звинувачень і потенційну смертну кару, суд вирішив, що в будь-якій точці штату Оклахома існувало занадто велике упередження щодо обвинувачених, щоб призначити неупереджене журі, і тому передав справу на розгляд до округу штату Колорадо, де Маквей був остаточно засуджений до смертної кари [21].

Висновки. Правова система США є багаторівневою, тому питання направлення кримінального провадження з одного суду до іншого має різні причини та варіанти для застосування, водночас однією зі спільних особливостей є те, що на федеральному рівні, як і на рівні штатів, вказаний інститут має обмежене коло підстав для застосування, які є дуже оціночними й впливають зі ставлення громади округу до справи та до сторін кримінального провадження. Наприклад, суд може погодитися на зміну підсудності, коли справа набуває широкого розголосу серед жителів округу й може по впливати на об'єктивність присяжних або характер й мета вчиненого кримінального правопорушення робить справу сенсаційною. До того ж справа може бути направлена до іншого суду для зручності проведення судового розгляду чи, коли обвинувачений є відомою особою для жителів округу, або суддя вважається упередженим щодо підсудного, подробиць злочину чи інших факторів. Крім того, згідно статистичних даних, наведений інститут використовується рідше як виняток, адже його реалізації має в цілому складну процедуру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Карандась М.В. Направлення кримінального провадження з одного суду до іншого в межах юрисдикції різних апеляційних судів. *Юридичний науковий електронний журнал*. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2023/155.pdf (дата звернення: 02.02.2024).
2. Карандась М.В. Зміна підсудності кримінальної справи за законодавством різних країн. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 468–479. URL: http://lsej.org.ua/11_2023/114.pdf (дата звернення: 02.02.2024).
3. Долгополов А. Особливості джерел кримінального процесу Франції і США. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Право»*. 2012. Вип. 173 (3). С. 239–244.
4. Стаценко А. «Правило Міранди» як елемент міжнародного права прав людини: український досвід. *Альманах міжнародного права*. 2015. Вип. 8. С. 47–54.
5. Федеральні правила кримінального процесу : Закон від 26.12.1944 р. URL: https://www.uscourts.gov/sites/default/files/federal_rules_of_criminal_procedure_-_december_2020_0.pdf (дата звернення: 09.11.2023).
6. *Nolo Contendere Plea vs. Alford Plea*. URL: <http://www.nolocontendere.org/> (дата звернення: 09.11.2023).

7. Michael A. Santivaschi. Change of Venue in Criminal Trials: Should Trial Courts Be Required to Consider Demographic Factors When Choosing a New Location for a Criminal Trial?. *Dickinson Law Review*. 1993. P. 113. URL: <https://ideas.dickinsonlaw.psu.edu/dlra/vol98/iss1>.
8. United States Court of Appeals, Seventh Circuit. *Snowden v. Smith*, 07.07.1969. URL: <https://casetext.com/case/snowden-v-state-12> (date of access: 25.01.2024).
9. Evan T. Barr, Bryan A. McIntyre. Home Court Disadvantage: Change Of Venue in Federal Criminal Cases. *New York law journal*. 2021. No. 265. 86. URL: https://www.friedfrank.com/uploads/siteFiles/Publications/NYLJ_05.06.21.pdf (date of access: 25.01.2024).
10. Кримінально-процесуальні правила Флориди: Закон від 01.01.1968 р. URL: <https://floridarules.net/florida-rules-of-criminal-procedure/> (дата звернення: 09.11.2023).
11. Dale D. Miller. Criminal Law: Change of Venue in Misdemeanor Cases. *Marquette Law Review*. 1970. No. 53. P. 289–290. URL: <https://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2399&context=mulr> (date of access: 25.01.2024).
12. Правила кримінального судочинства Аризони: Закон від 31.12.2005 р. URL: [https://govt.westlaw.com/azrules/Browse/Home/Arizona/Arizona CourtRules/ArizonaStatutesCourtRules?guid=NCB1EB43070CB11DAA16E8D4AC7636430&originationContext=documenttoc&transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&bhcr=](https://govt.westlaw.com/azrules/Browse/Home/Arizona/Arizona CourtRules/ArizonaStatutesCourtRules?guid=NCB1EB43070CB11DAA16E8D4AC7636430&originationContext=documenttoc&transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&bhcr=) (дата звернення: 09.11.2023).
13. New Mexico Statutes Chapter 31 – Criminal Procedure. URL: <https://law.justia.com/codes/new-mexico/2021/chapter-31/> (date of access: 25.01.2024).
14. Єдиний кодекс військової юстиції: Закон від 05.05.1951 р. URL: <https://jsc.defense.gov/Portals/99/Documents/UCMJ%20-%20December2019.pdf> (дата звернення: 09.11.2023).
15. PAUL D. CLEMENT, ALICE S. FISHER, THOMAS E. BOOTH. Brief for the United States in opposition. P. 3-4. URL: <https://www.justice.gov/file/213311/dl?inline> (date of access: 25.01.2024).
16. California Court of Appeals. *Corona v. Superior Court of Sutter*, 13.04.1972. URL: <https://case-law.vlex.com/vid/corona-v-superior-court-888922844> (date of access: 25.01.2024).
17. Oklahoma City Bombing. URL: <https://www.fbi.gov/history/famous-cases/oklahoma-city-bombing>.
18. William Booth. Kaczynski Pleads Guilty. *Washington Post*. 1998. URL: <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/national/longterm/unabomber/bkgrdstories.plead0123.htm> (date of access: 25.01.2024).
19. Supreme Court of California. *Williams v. Superior Court of Los Angeles County*, 31.10.1989. URL: <https://law.justia.com/cases/california/supreme-court/2017/s227228.html> (date of access: 25.01.2024).
20. *Frazier v. Superior Court*. 07.07.1971. URL: <https://scocal.stanford.edu/opinion/frazier-v-superior-court-30207> (date of access: 25.01.2024).
21. United States District Court, W.D. Oklahoma. *United States v. McVeigh*, 20.02.1996. URL: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/918/1467/1448221/> (date of access: 25.01.2024).